

Ansvarskommitténs betänkande Utvecklingskraft för hållbar välfärd (SOU 2003:123)

ÄRENDET

Finansdepartementet har inbjudit landstinget att lämna synpunkter på Ansvarsutredningens delbetänkande Utvecklingskraft för hållbar välfärd (SOU 2003:123).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att lämna synpunkter till finansdepartementet enligt detta tjänsteutlåtande.

BAKGRUND

Regeringen tillsatte i början av 2003 en kommitté - Ansvarskommittén - med uppdraget att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom hela samhällsorganisationen. Motiv för översynen var de stora samhällsförändringar med nya beteenden och behov som uppkommit, ändrade demografiska och ekonomiska förutsättningar samt teknikutveckling och globalisering.

Kommitténs uppdrag i första delbetänkandet var att beskriva och analysera de samhällsförändringar som kan motivera framtida förändringar av samhällsorganisationen. I betänkandet redovisas nu förslag till inriktning av det fortsatta utredningsarbetet samt de samhällsområden och frågeställningar som bör analyseras vidare. I första hand vill finansdepartementet få synpunkter på om utredningens analys är heltäckande och vilka verksamhetsområden och frågeställningar som särskilt bör analyseras i den fortsatta utredningen.

Bilagor

1 Sammanfattning av betänkandet

Utredningens förslag

Flera faktorer talar för att kraven på offentligt finansierad välfärd kommer att växa i framtiden, enligt utredningen. Andelen mycket gamla ökar, vilket ger kraftigt ökande vårdbehov. Samtidigt minskar andelen som arbetar vilket ökar försörjningsbördan per individ. I utredningen redovisas SCB:s befolkningsprognos från 2000, vilken sträcker sig fram till 2050 och utgår från vissa förutsättningar om barnafödande, medellivslängd m.m. Den visar att det år 2000 gick 29 personer i åldern över 65 år per 100 i åldern 20-64 år. Andelen äldre ökar snabbt mellan 2005 och 2040, och 2050 beräknas motsvarande siffra vara 45. Den demografiska utvecklingen påverkar såväl behoven som de finansiella förutsättningarna för den offentliga välfärden. Även förändrade värderingar och teknikutveckling pekar åt samma håll med ökande krav, anser utredningen. Sammantaget ökar trycket på alla nivåer i samhällsorganisationen.

En fråga utredningen ställer är om Sverige, i en situation av tilltagande internationell skattekonkurrens, kommer att kunna finansiera den offentliga välfärden med bibehållen servicenivå och kvalitet.

Ansvarskommittén föreslår att det övergripande målet för utredningens fortsatta uppdrag ska vara en likvärdig samhällsservice för alla och en organisation med hög demokratisk legitimitet och närhet till medborgarna. Med en framtid som kännetecknas av stora problem i balansen mellan resurser och anspråk anser Ansvarskommittén att tydliga strategier bör utvecklas inom flera områden. Det behövs en tydligare ansvarsfördelning i samhällsorganisationen vid flernivåstyrning, särskilt i de fall det inte är möjligt att renodla ansvaret till en nivå. Vidare behövs en ökad utvecklingskraft på kommunal nivå som bygger på tydlig ansvarsfördelning mellan kommunal och statlig nivå. Det krävs även en strategi för ökad utvecklingskraft på statlig nivå, som innefattar tvärsektorieell utveckling av statlig verksamhet och statlig styrning.

I nästa steg avser kommittén att överväga struktur och uppgiftsfördelning för viktiga samhällsområden. Det gäller relationerna mellan regeringen och myndigheterna samt mellan staten och den kommunala nivån. Även frågan om en eller flera kommunala nivåer kommer att behandlas av utredningen.

Några av kommitténs förslag till frågeställningar i det fortsatta arbetet

- Utformningen av den regionala samhällsorganisationen
- Likvärdighet i välfärdstjänsterna och rättighetsregleringen
- EU:s påverkan på den svenska samhällsorganisationen
- Den offentliga sektorns ekonomi på lång sikt; främst i kommuner och landsting
- Produktivitetsutveckling och utvecklingskraft i offentlig verksamhet
- Behovet av förändringar eller begränsningar av det offentliga åtagandet, inklusive tillämpningen av finansieringsprincipen
- Hur ansvarsfördelning och strukturer kan påverka förutsättningarna för tillväxt

FÖRVALTNINGENS SYNPUNKTER

Sammanfattning

Ansvarskommittén ger i sitt betänkande en heltäckande bild av samhällsorganisationens olika delar, enligt landstingsstyrelsens förvaltning. Den belyser på ett tydligt sätt det komplexa samspelet mellan och inom de olika nivåerna staten, landstingen och primärkommunerna. Flera av frågorna i betänkandet är viktiga för Stockholms läns landsting och för den fortsatta diskussionen om offentliga sektorns framtid.

Hälso- och sjukvården

Behoven av hälso- och sjukvård ökar samtidigt som brist på arbetskraft hotar. Politikområdet hälso- och sjukvård styrs från flera nivåer i samhällsorganisation samtidigt som den i hög grad styrs av professionen. Det gör verksamheten extra svårhanterlig och komplicerad att överblicka. Kostnadsökningen för hälso- och sjukvården kommer att vara betydande – både av demografiska orsaker och den medicinsk/tekniska utvecklingen - och ökar varje år snabbare än tillväxten av den totala samhällsekonomin. På sikt kan ett växande gap uppstå mellan medborgarnas förväntningar och vad den samhällsfinansierade hälso- och sjukvården med nuvarande finansieringssystem kan tillhandahålla.

En central fråga för kommittén bör vara att utveckla förutsättningarna för hälso- och sjukvårdens framtida struktur på olika nivåer samt formerna för den framtida finansieringen av det givna sjukvårdsuppdraget.

Kommittén bör vidare se över frågan hur avvägningar ska ske mellan patienternas valfrihet och rättigheter att få inflytande över vilka insatser som ska göras och finansierens möjligheter att styra vårdens organisation och innehåll.

Behovet av samverkan över de nuvarande landstingsgränserna kommer att öka till följd av den medicinsk tekniska utvecklingen. Förvaltningen anser därför att Ansvarskommittén bör ges i uppdrag att se över indelningen i landsting och regioner, med syfte att underlätta genomförande av nödvändiga förändringar i sjukvårdens struktur. Även en ökad statlig styrning av den högspecialiserade vårdens organisation kan visa sig motiverad för att säkerställa en effektiv vård med hög kvalitet.

Den regionala nivån

Kommittén avser att prioritera den regionala samhällsorganisationen i det fortsatta arbetet. Landstingsstyrelsens förvaltning vill särskilt lyfta fram frågan om den regionala nivåns förutsättningar att skapa goda utvecklingsvillkor för både näringsliv och offentlig verksamhet. Ett problem för Stockholms-regionen är att ansvaret för regionens utveckling är delat på flera beslutsnivåer och olika organ utan att det alltid finns en tyd-

lighet i frågan om beslut och finansiering. Ett exempel är planering av och investeringar i trafikens infrastruktur.

I övrigt hänvisar landstingsstyrelsens förvaltning till yttrandet från regionplane- och trafikkontoret när det gäller villkoren för den regionala utvecklingen och tillväxten.

Kommunal självstyrelse och demokrati

En uttalad ambition med kommunal självstyrelse och demokrati har varit att de kommunala verksamheterna ska anpassas till lokala förhållanden och medborgarnas inflytande öka. Ansvarskommittén redovisar nu en utveckling som under 1990-talet mer tyder på att det skett en viss centralisering av ansvar till den statliga nivån och att den kommunala nivån handlingsutrymme försvagats. Enligt landstingsstyrelsens förvaltning är det en olycklig utveckling att det lokala självstyret i förhållande till den statliga styrningen gröpts ur i stället för att utvecklas. Förvaltningen anser att kommittén i det fortsatta arbetet utvecklar förutsättningarna för det lokala självstyret som grunden för en positiv utveckling i kommuner och landsting.

Framtida finansiering

Det övergripande målet för hälso- och sjukvården är, enligt utredningens direktiv, att välfärden i form av goda levnadsvillkor och en fungerande service med likvärdig kvalitet ska säkras i hela landet och att den ska fördelas efter behov och inte efter ekonomiska resurser. Förvaltningen anser därmed att utredningen även bör få i uppdrag att, som en huvudfråga i det fortsatta arbetet, se hur förutsättningar ska kunna skapas för att finansiera denna välfärd. Flera alternativ bör studeras som t.ex. olika former av fonderingssystem. Kunskap bör även inhämtas genom studier av andra länders sjukvårdssystem.

Ett speciellt och delvis motsägelsefullt problem som förvaltningen också utvecklar är att den offentliga verksamheten blir svårare att finansiera ju högre tillväxten i näringslivet är. Orsaken är de begränsade möjligheterna att parallellt höja produktiviteten även i de offentliga verksamheterna.

Hållbarhet

Det finns ett hållbarhetsperspektiv i utredningen som är positivt, men användningen av begreppet är i bland motsägelsefullt då begreppet även används för de mer traditionella miljöfrågorna.

Utredningen bör studera förutsättningarna för att offentlig verksamhet på olika nivåer ska kunna utgå från ett hållbarhetsperspektiv i sin planering.

Allmänna synpunkter

I betänkandet redovisas ett antal observationer som belyser de övergripande frågeställningarna i utredningens uppdrag. Landstingsstyrelsens förvaltning kommenterar nedan dels utredningens innehåll allmänt och dels de frågeställningar som är särskilt intressanta för Stockholms läns landsting.

Enligt förvaltningen ger Ansvarskommittén en heltäckande bild av samhällsorganisationen. Beskrivningen av komplexiteten i styrning och samspel mellan och inom olika beslutsnivåer i samhället är belysande. Samhällsutvecklingen har förändrats radikalt sedan 1970-talets stora satsningar på offentlig verksamhet, samtidigt som grunderna i organisationen i princip inte förändrats. Relationerna mellan de olika nivåerna staten, landstingen och kommunerna, men även det tillkommande samarbetet med EU-nivån, redovisas.

Utredningen tar upp flera av de frågor som är viktiga för Stockholms läns landsting ur ett långsiktigt perspektiv. Särskilt kan nämnas hälso- och sjukvårdens struktur- och styrproblem, regionens utveckling samt den centrala frågan om möjligheter att långsiktigt finansiera den offentliga välfärden.

Förvaltningen anser att betänkandet är en bra utgångspunkt för fortsatt utredning och diskussion om viktiga framtidsfrågor.

Hälso- och sjukvården

Behoven av hälso- och sjukvård ökar. Befolkningens framtida åldersstruktur, förändrade värderingar, medicinsk och medicinsk teknisk utveckling ökar efterfrågan, samtidigt som brist på arbetskraft hotar.

Styrning

Utredningen pekar på svårigheterna för de förtroendevalda att faktiskt styra hälso- och sjukvården, vilken i hög grad styrs av professionen. Landstingens politiska beslutssystem ställs ofta inför övermäktigt motstånd. Enligt utredningen är enigheten om vilka beslut som krävs (t ex strukturförändringar) ofta stor bland ansvariga politiker, samtidigt som de upplever att opinionen konsekvent bestraffar ansvarstagande.

Att hälso- och sjukvården dessutom hör till de politikområden som styrs på alla tre nivåer i samhällsorganisation gör styrningen än mer komplex, vilket landstinget instämmer i. Ansvaret delas mellan staten, landstingen och kommunerna. Verksamheten styrs från den statliga nivån genom hälso- och sjukvårdslagen, speciallagstiftning, tillsyn från socialstyrelsen, beslut av läkemedelsnämnden om prisreglering samt beslut av ytterligare ett antal myndigheter. Staten och Landstingsförbundet förhandlar fram vårdgarantier. Allt detta anger förutsättningarna för den hälso- och sjukvård som landstingen och kommunerna planerar, tillhandahåller och ansvarar för finansieringen av.

Kostnader

Kostnaderna för hälso- och sjukvården ökar varje år snabbare än tillväxten av den totala samhällsekonomin. På sikt kan ett växande gap uppkomma mellan vad medborgarna förväntar sig och vad den samhällsfinansierade hälso- och sjukvården med nuvarande finansieringssystem kan tillhandahålla. En mycket viktig uppgift för kommittén är att överväga hälso- och sjukvårdens framtida finansiering och organisation. Om det offentliga åtagandet ska begränsas i något avseende och lägre prioriterade åtgärder betalas i ökad utsträckning av patienterna själva är det rimligt att sådana avgränsningar sker på nationell nivå så att medborgarna får en likvärdig vård i hela landet. De högkostnads-skydd som riksdagen i dag beslutar om kan behöva ses över.

Det är viktigt att kommittén i det fortsatta arbetet även överväger hur avvägningarna ska göras mellan patienternas valfrihet och rättigheter att själva tillsammans med vårdgivarna ta ställning till vilka insatser som ska göras och finansiärens möjligheter att styra vårdens organisation och innehåll. Alla industriländer har samma problem med de snabbt ökande sjukvårdskostnaderna. Oavsett om man har en obligatorisk sjukvårdsförsäkring eller skattefinansiering söker man begränsa vårdkostnadernas ökning genom en styrning av vårdutbudet och vårdens innehåll.

Samverkan över landstingsgränserna

Landstingsstyrelsens förvaltning anser det angeläget att kommittén i sitt fortsatta utredningsarbete ser över indelningen på den regionala nivån bl.a. mot bakgrund av den nyligen framlagda rapporten om den högspecialiserade vården. Behovet av samverkan över de nuvarande landstingsgränserna kommer att öka både inom den sjukhusbundna bassjukvården och den högspecialiserade vården. För Stockholms läns landsting är det naturligt att se framtida utvecklingsmöjligheter genom samverkan med övriga landsting i Mälardalen. Nuvarande regionindelning är inte rationell för en optimal sjukvårdsstruktur.

Landstingsstyrelsens förvaltning anser att den nuvarande indelningen i landsting och regioner behöver ses över för att underlätta för huvudmännen att genomföra nödvändiga förändringar i sjukvårdens struktur. Det skulle skapa förutsättningar för minskade kostnader och högre kvalitet i vården. Även en ökad statlig samordning av delar av den högspecialiserade vården kan vara motiverad för att säkerställa en effektiv vård med hög kvalitet.

Regionens utvecklingsmöjligheter

Ansvarskommittén anser att en prioriterad fråga i det fortsatta arbetet bör vara den regionala samhällsorganisationen. I det sammanhanget vill förvaltningen särskilt lyfta fram förutsättningarna för den regionala nivån att skapa goda utvecklingsvillkor för både näringsliv och offentlig verksamhet. Något som gynnar den allmänna tillväxten i sam-

hället och därmed medborgarna. För det krävs att samverkan mellan nivåer och sektorer som understödjer en positiv utveckling inom olika områden, underlättas.

Stockholms läns landsting är det enda direktvalda regionala organet i länet och ansvarar förutom sjukvård och trafik även för de långsiktiga regionala planerings- och utvecklingsfrågorna. Men ansvaret för regionens utveckling är delat på flera beslutsnivåer och olika organ. Statliga regionala myndigheter beslutar inom arbetsmarknad, näringslivsutveckling, planering och investeringsbeslut i infrastrukturen och statliga nationella beslut tas om läkarutbildning, vårdutbildning, forskning och utveckling inom bioteknik, miljö m.m. De 26 kommunerna i Stockholms län beslutar därutöver om utvecklingen i sin egen kommun, vilket ofta kräver samverkan med flera instanser. Inom Stockholms län är inriktningen av tillväxtprogrammet inriktat på samarbete med EU-regioner, aktuellt nu med polska Mazovie-regionen.

För Stockholm-regionen är frågan om planering och investeringar i trafikens infrastruktur en avgörande faktor för regionens tillväxtmöjligheter. Det är exempel på ett område där den statliga sektoriseringen, som tas upp i utredningen, är ett problem. För vidare utveckling av detta, samt övriga frågor som handlar om villkoren för regional utveckling och tillväxt, hänvisas till regionplane- och trafikkontorets svar på betänkandet i tjänsteutlåtande (2004-03-02).

Kommunal självstyrelse och demokrati

Utvecklingen av den kommunala självstyrelsen anses haft stor betydelse för den kraftiga utbyggnad av välfärdssamhället som skett. Ambitionen var att de kommunala verksamheterna skulle anpassas till lokala förhållanden och medborgarnas inflytande öka.

I Demokratiutredningen som kom 2000 med slutbetänkandet "En uthållig demokrati" var frågan om folkstyre och lokal demokrati central, vilket den även varit i flera andra utredningar de senaste åren. Demokratiutredningen menade att avgörande för människors intresse att engagera i samhällsfrågor är om de uppfattar det som meningsfullt och ger inflytande i någon mening. Slutsatsen var att en större självständighet för kommunerna gentemot staten skulle öka förutsättningarna för ett meningsfullt lokalt politiskt deltagande.

Ansvarsutredningen redovisar nu resultatet av en genomgång av riksdagsbeslut under perioden 1970 - 2003, som visar en delvis annan bild av än den av en långtgående kommunalisering av statliga verksamheter. Förutom kommunaliseringen av skolan och överföringen av Karolinska sjukhuset och Akademiska sjukhuset i Uppsala till respektive landsting har inga större verksamheter förts över till kommunal nivå. Flertalet av de 17 ansvarsflyttningar som skett från stat till kommun och landsting de senaste 30 åren har avsett mycket små verksamheter. Samtidigt beslutades om 28 ansvarsflyttningar från kommun och landsting till staten.

Enligt landstingsstyrelsens förvaltning är det en olycklig utveckling att det lokala självstyret i förhållande till den statliga styrningen gröpts ur i stället för att utvecklas.

Det är angeläget att Ansvarskommittén i det fortsatta arbetet med struktur och ansvarsfördelning ytterligare utvecklar förutsättningarna för det lokala självstyret som grunden för en positiv utveckling i kommuner och landsting.

För landsting, särskilt i storstadsregionerna, kan det politiska uppdraget framstå som otydligt för medborgarna. Den lokala nivåns geografiska närhet saknas utan att den tydliga nationella identiteten finns för landstingen. Många av verksamheterna Stockholms läns landsting är övergripande för hela länets befolkning. Dessutom fattas ofta beslut på såväl statlig som kommunal nivå inom hälso- och sjukvård och kollektivtrafik; nationella handlingsprogram, vårdgarantier och lagar, psykiatri, äldreomsorg samt kollektivtrafikens beroende av statlig och kommunal trafikplanering m. m.

Om medborgarna ska kunna utkräva ansvar från politiskt förtroendevalda på rätt nivå krävs en betydligt större tydlighet än idag för ansvar, beslut och finansiering av landstingets verksamheter. Även tillämpningen av finansieringsprincipen måste bli tydligare. Med beslut om nya satsningar ska följa beslut på samma nivå om finansiering. Det bör utredningen beakta i fortsatta arbetet. En otydlighet om ansvarsfördelningen undergräver på lång sikt förtroendet för den offentliga verksamheten.

Framtida finansiering

I regeringens direktiv till Ansvarskommittén sägs att det övergripande målet är att välfärden, i form av goda levnadsvillkor och en fungerande service med likvärdig kvalitet, ska säkras i hela landet och fördelas efter behov och inte efter ekonomiska resurser. Förvaltningen anser mot den bakgrunden att utredningen även bör få i uppdrag att som en huvudfråga i det fortsatta arbetet se hur förutsättningar ska kunna skapas för att finansiera denna välfärd, i den förändrade samhällsorganisationen. Kommittén har också i sitt betänkande angett att man i avvaktan på tilläggsdirektiv till utredningen bl.a. kommer att ägna sig åt att fördjupa bilden av den offentliga sektorns ekonomi på längre sikt, främst med avseende på kommunerna och landstingen.

Effektiv ansvarsfördelning

Den ökade ekonomiska pressen på offentligt finansierad verksamhet ökar kravet på tydlighet i fördelning mellan olika nivåer av beslut och ansvar. Detta för att sammantaget uppnå det mest effektiva resursutnyttjandet. Alla nivåer och sektorer i samhällsorganisationen bör "dra åt samma håll". Som exempel kan nämnas den psykiatriska vården och äldreomsorgen där tolkningsutrymme i ansvarsfrågan kan användas av ansvariga parter som möjligheter att "övervältra" kostnader på varandra, särskilt för kostnadskrävande insatser.

Med tanke på att den offentliga verksamheten i praktiken kan sägas vara gemensamt finansierad (enligt utredningen genom balanskravet, statsbidrag, skatteutjämning, skattetak m.m.) kan även ineffektivitet i verksamheten betraktas som gemensamt slöseri med resurser.

Produktivitetsutveckling och löner

Att det finns ett samband mellan näringslivets utveckling och förutsättningarna för den offentliga sektorns utveckling är klart. Den produktivitetstillväxt som sker i näringslivet är en viktig förutsättning för den allmänna välbefinningsökningen i samhället.

Utredningen beskriver förhållandet med en ökande produktivitetsutveckling i näringslivet samtidigt som den offentliga sektorn inte har samma förutsättningar för liknande utveckling. Ett speciellt och något paradoxalt problem som förvaltningen vill ta upp är att den offentliga verksamheten blir svårare att finansiera ju högre tillväxten i näringslivet är. Orsaken är just de begränsade möjligheterna att parallellt höja produktiviteten även i de offentliga verksamheterna.

Effektiviseringar har genomförts inom vård och omsorg, bl. a. genom teknisk utrustning och bättre personalutnyttjande. Det är svårt att åstadkomma allmänna större produktivitetstillskott utan att kvaliteten i verksamheten påtagligt försämras. När näringslivets produktivitetstillskott skapar lönehöjningsutrymme utan ökade produktionskostnader, medför procentuella löneökningar för offentligt anställda att produktionskostnaden ökar. Resultatet blir då att volymen måste minska eller att kostnadsökningarna måste täckas av höjda avgifter eller skatter, eller en kombination av dessa. Det är ett dilemma som på många sätt präglade 1990-talet.

En fråga som diskuterats i samband med den statliga utjämningsutredningens förslag, är om kostnadsnivån för löner i Stockholms län landsting och kommunerna i länet är självvald eller inte. Sett över lång tid har det privata näringslivet varit lönedrivande. Om landstinget ska kunna konkurrera på den lokala arbetsmarknaden måste lönerna anpassas, om inte helt så delvis, till vad konkurrenterna på arbetsmarknaden betalar. Om inte det sker riskerar hela den offentliga sektorn att stå utan personal i framtiden, dels p.g.a. den stora löneglidningen, men även för att saknas incitament till att välja en utbildning som ger arbete i offentlig sektor.

Ökad utvecklingskraft och medskapande

Ansvarskommittén vill i stället för det traditionella begreppet produktivitet, som det används i näringslivet, föra in något man kallar utvecklingskraft i offentlig verksamhet. Med utvecklingskraft avses förmågan till förändring av offentlig verksamhet, med en fortlöpande anpassning till nya förutsättningar i form av kostnader, teknik och kompetens och nya krav, betingade av förändrade värderingar och livsmönster. Enligt utredningens förslag är utvecklingskraften i offentlig verksamhet av avgörande betydelse för den framtida välfärdsutvecklingen.

Landstingsstyrelsens förvaltning instämmer i uppfattningen att den offentliga sektorns förmåga att anpassa sig till nya förutsättningar mycket viktig. Men att jämförelsen med

begreppet produktivitet är ganska oklar och behöver definieras tydligare, t.ex. hur förändringar i utvecklingskraft ska mätas.

Ett annat nytt begrepp i utredningen är ”medskapande” vilket handlar om att den enskilde medborgarens eget ansvar och kapacitet kan tas tillvara i välfärdsproduktionen, men också vilka krav som är rimliga att ställa inom några politikområden. Utredningen avser att fördjupa sig i frågan i avvaktan på direktiv till fortsatt utredningsuppdrag. Landstingsstyrelsens förvaltning delar bedömningen att bristen på resurser i framtiden kommer att ställa högre krav på individer och grupper att ta eget ansvar för sin hälsa m.m. Samtidigt finns uppenbara risker som utredningen också bör titta på. Vad innebär medskapande konkret för anhöriga i vården (främst kvinnor) som idag tar hand om gamla och sjuka samt de ideella organisationer som står för frivilliginsatser för t.ex. hemlösa. Inte sällan sker detta då samhället på grund av bristande resurser inte tar det fulla ansvaret för sina åtaganden gentemot medborgarna.

Finansieringsalternativ

Det ”fördelningssystem” för finansiering av sjukvården som finns i Sverige har hittills fungerat bra. Det är främst de yrkesaktiva som betalar huvuddelen av sjukvårdsutgifterna genom skatter, samtidigt som de äldre utnyttjar mer sjukvård än de yngre. I praktiken liknar dagens fördelningssystem det gamla pensionssystemet genom att de som är unga idag betalar för dem som är gamla idag.

Frågan som nu blir alltmer aktuell, med en växande skara av äldre, är hur de framtida yrkesaktiva ska klara den tyngre sjukvårdsbördan. Huvudorsaken till problemet är att de generationer som snart går i pension är stora generationer. Vilket leder till att antalet ålderspensionärer radikalt kommer att öka. Samma utveckling gäller för andelen i befolkningen som är över 80 år, vilket kan vara mer relevant för sjukvårdsutnyttjandet eftersom den mesta sjukvården utnyttjas de sista åren i livet. Tendensen är inte enbart att de äldre blir fler, de utnyttjar allt mer sjukvård per person också.

Frågan om olika finansieringslösningar kommer att hamna i fokus i den allmänna samhällsdebatten och det är därför angeläget att det genomförs studier om alternativen. Landstingsstyrelsens förvaltning anser att det i Ansvarsutredningens fortsatta uppdrag bör ingå att närmare studera olika alternativa finansieringsformer för den framtida hälso- och sjukvården. Kunskap bör även inhämtas genom studier av andra länders sjukvårdssystem.

Hållbarhet

Titeln på delbetänkandet ”Utvecklingskraft för hållbar välfärd” är välfunnen. Det finns dock en motsättning då utredningen använder rubriken hållbarhet för de mer traditionella miljöfrågorna. Begreppet hållbarhet som det definierades vid FN-konferensen för miljö- och utveckling i Rio de Janeiro 1992 (enligt ”Brundtland-kommissionens” förslag) och senare börjat användas inom näringslivet och offentlig verksamhet är vidare

än så. Hållbar utveckling omfattar där de tre dimensionerna; ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.

Förvaltningen anser att utredningen i det fortsatta arbetet dels bör utvidga begreppet hållbarhet och dels föra in frågan hur offentlig verksamhet på olika nivåer ska kunna ha ett hållbarhetsperspektiv i sin planering och redovisning. I det sammanhanget bör även eventuella konflikter mellan kravet på ekonomi i balans varje år och ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv analyseras.

Miljö

På miljöområdet redovisar utredningen den utveckling som beräknas ske vad gäller råvaru- och energianvändning samt emissioner. Det saknas dock försök till konsekvensanalys, något som behöver kompletteras i den fortsatta utredningen. Miljöförstörelsen inverkan på befolkningens hälsa, liksom på de ekonomiska och politiska grundvalarna för vårt samhälle kan på 50 års sikt komma att bli betydande.

Sören Olofsson